

Slovo na úvod

Každý kto sa venuje histórii – či už profesionálne alebo berie takýto záujem ako svoje voľnočasové hobby – stretáva sa s tým, že dejinné udalosti, osobnosti z menej či viac vzdialených období sa „pripomínajú“ nielen cez rôzne súvislosti, ale hlavne pri príležitosti ich okrúhlych výročí. Aj na stránkach nášho časopisu sa tento prístup objavuje častejšie. Najnovšie vydanie nie je výnimkou. Samozrejme, nemôžeme zachytiť všetkých „jubilatov“ a všetky jubilejné udalosti v dejinách, skôr upozorňujeme na tie osobnosti a udalosti, ktoré takpovediac „prechádzajú rukami“ našich kolegov pôsobiacich na rôznych historických pracoviskách.

Udalosti a osobnosti v dejinách sú z pohľadu súčasníka „dobré“ a „zlé“, čo sa nie vždy zhoduje s ich dobovými videním a hodnotením. Faktom je, že až dostatočne dlhý časový odstup dáva možnosť objektívneho hodnotenia, keď sa naplno prejavia dôsledky konania človeka či dôsledky historických udalostí. Vtedy môže nastúpiť interpretácia skúmaných udalostí i konkrétnych ľudí s pripomienkou, že by nemala byť ani po dlhšom odstupe účelovou, vyhovujúcou skupinke ľudí napr. aktívnych v oblasti politiky, ale vyhovujúcou v kontexte celého spoločenského vývoja a jeho smerovania, že musí to byť interpretácia postavená na historických faktoch, na archívnom výskume, na kritickej analýze tak archívnych prameňov, ako aj odbornej literatúry.

V auguste 2023 si slovenská a česká spoločnosť pripomenú udalosť, ktorá sa ich pred 55 rokmi bytostne dotkla. Bol to deň 21. august 1968, keď vojská členských štátov Varšavskej zmluvy obsadili územie Československa, aby, podľa vtedajšej interpretácie najvyšších straníckych a štátnych predstaviteľov socialistických štátov, zabránili v Československu hrozjacej kontrarevolúcii. Väčšina Čechov a Slovákov dovtedajší vývoj v roku 1968 nepokladala za prejav kontrarevolúcie, ale len za spôsob hľadania a uplatnenia obvyčajnej ľudskej slušnosti, porozumenia a pokory v dovtedajšej socialistickej spoločnosti, ktorá prešla dramatickým vojnovým a rovnako aj dramatickým povojnovým vývojom.

Po auguste 1968, v čase tzv. normalizácie a aj neskôr sa však československá spoločnosť dozvedala z úst nových predstaviteľov vládnucej komunistickej strany, že okupácia Československa bola vlastne internacionálnou bratskou pomocou, že tí, ktorí to videli a vnímali inakšie sú vlastne nepriateľmi socialistického zriadenia a štátu, že ich miesto nie je napr. v intelektuálnej sfére, ale na poli či vo fabrike. A aby takéto tvrdenia boli čímisi podopreté, celá spoločnosť mala povinnosť oboznámiť sa s materiálom pod názvom Poučenie z krízového vývoja v strane a spoločnosti od XIII. zjazdu KSČ (schválil ho v decembri 1970 Ústredný výbor Komunistickej strany Československa), osvojiť si ho a ním sa v živote aj riadiť.

Dnes, keď si pripomínáme 55. výročie tejto „udalosti“, sa jej hodnotenia zásadne zmenili a čas potvrdil, že žiadna mocenská sila nedokáže naddlho presadiť a zakonzervovať pokrivené videnie doby, jej významu pre spoločnosť, že historická veda,

◀ *Gutenbergove námestie – Štrasburg, nesie meno podľa slávneho vynálezcu kníhtlače, ktorý žil v Štrasburgu v 15. storočí. Na jeho počesť sa tu pravidelne konajú rôzne burzy a blšáky.*

Foto: Lujza Lea Kurimaiová

neraz zneužívaná mocnými tohto sveta, predsa len vo svojej podstate mapuje a skôr či neskôr pravdivo interpretuje to, čo sa odohralo, a „maľuje portréty“ aktérov historických udalostí nie takých, ako by sa chceli vidieť oni sami, ale takých, akí v skutočnosti boli. Dôležité je len to, aby sme tento fakt nezabúdali, pravda, ak nám záleží na pravdivom a zároveň aj príťažlivom hodnotení budúcimi generáciami.

Nadežda Jurčišinová